

Datum: 2024-01-12
Handläggare: Caroline Forssbaeck
Direktr:
Diariernr: 2023.348 KS

Kommunstyrelsen

Svar på motion gällande droger i avloppsvattnet

Ärendebeskrivning

Boris Jernskieg (SD) har till kommunfullmäktige 6 september 2023, §145, lämnat en motion om att testa avloppsvatten för drogpreparat.

Motionären föreslår följande:

- Att Alingsås kommun tar fram ett program för hur vi ska få bättre kunskap om användning av drogpreparat.
- Att vattnet inom avloppsverksamheten testas kontinuerligt.
- Att kommunen söker kunskap hos de kommuner som använder sig av vattentester och hur de arbetar med provsvaren.

Förvaltningens yttrande

Kommunledningskontoret har i beredningen av ärendet varit i kontakt med Samhällsbyggnadsförvaltningens VA-avdelning, Socialförvaltningen, polisen i Alingsås samt Länsstyrelsen Västra Götaland som bidragit med underlag och synpunkter utifrån sina verksamheter.

Motionären beskriver att det nyttjas mycket droger, och Alingsås är självklart inte förskonade i sammanhanget. Utifrån befintliga självrapporterade mätningar så ligger dock kommunen flera procentenheter lägre i jämförelse med riket, länet samt närliggande kommuner (enligt Hälsa på lika villkor, 4-års medelvärde 2019–2022). Motionären beskriver också att polisens lagförande verksamhet samt domar i Alingsås tingsrätt stödjer påståendet. Polisen i Alingsås bedömer att kommunen inte sticker ut vad gäller droganvändning, men betonar också att brottsstatistiken avser där polisen ingripit och inte ger en helhetsbild.

Avloppsbasead narkotikaepidemiologi är en mätmetod på samhällsnivå som de senaste åren genomförts i flera av landets kommuner, samt genom särskilda satsningar via Länsstyrelserna (t.ex. i Västernorrland, Östergötland och Halland). Fördelar med att mäta narkotikaanvändning via avloppsvatten är att det ger en större precision gällande mängd narkotika, något som inte kan garanteras vad gäller självrapporterad enkätdata. Det ger också möjligheter till jämförelser över tid, samt med andra kommuner. Därutöver är det ett mer etiskt alternativ som mätmetod då det inte pekar ut enskilda individer. Dock är detta också en av de starkare osäkerhetsfaktorerna då det inom ramen för en mätplats inte går att härleda var provsvaret kommer ifrån. Befolkning i ett område under dagtid kontra nattetid skiljer sig, och många människor bidrar till avloppsvatten på olika platser, till exempel skola, arbetsplatser, bostäder med mera. Polisen i Alingsås understryker att kommunen i sammanhanget är en liten kommun där bedömningen är att såväl narkotikaproblem som individer som hanterar narkotika bor och rör sig i alla delar av kommunen. Forskning visar också att kartläggning av faktisk narkotikaförekomst genom avloppsvatten inte kan generera information om drogvapor, ålder hos den som använder eller antal doseringar per individ.

I Alingsås kommun kartläggs droganvändning idag på flera olika sätt. Socialförvaltningens uppsökande och behandlande verksamheter är exempel där drogtester genomförs

kontinuerligt. Polisen arbetar på olika sätt med att kartlägga och ingripa i narkotikafall, exempelvis via underrättelse, tips och spaningsarbete på fältet. Kommunen genomför med regelbundenhet enkätundersökningar såväl i den vuxna befolkningen (Hälsa på lika villkor) som bland ungdomar (CAN). Därtill är sjukvårdens och Socialstyrelsens statistik något som kan användas i kartläggning av droganvändning utifrån frekvens och mönster över tid. Kommunledningskontoret anser att ytterligare data kring droganvändning självklart kan vara relevant, men behöver sättas i ett sammanhang och ges en struktur för arbetet.

Samhällsförvaltningens VA-avdelning beskriver mätmetoden som möjlig att genomföra, men potentiellt resurskrävande i flera led om det ska ge ett relevant underlag för fortsatt arbete. I kommunen finns två reningsverk som är relevanta som utgångspunkter för mätningar. För mätningar i kommunen uppdelad i geografiska områden krävs flertalet mätplatser som ger ändamålsenliga svar för kommunens samverkansarbete. Rekommendation enligt forskning är också att prover tas med tät regelbundenhet för en heltäckande bild av förekomsten.

Föreslagen mätmetod bör - utifrån studier på området samt en omvärldsanalys av andra kommuners arbete med metoden - ses som en kompletterande metod vid sidan av andra mätmetoder. För att få ändamålsenliga svar kring droganvändning i kommunen krävs ett flertal olika metoder på olika nivåer, samt ett helhetsarbete och struktur som utgår ifrån mer än endast den samhälleliga användningen av narkotika.

Tillfrågade verksamheter och aktörer påpekar också vikten av ett tydligt syfte och helhetsarbete med att ta prover på avloppsvattnet. En grundligt beskriven process med en utsedd mottagare av provsvaren, en tilldelad budget för arbetet, samt en plan för omhändertagande och åtgärder är centralt.

Eftersom avloppsbaseade mätningar ska ses som en kompletterande metod kan det också vara lämpligt att göra jämförelser kring kostnad kontra nytta (sk. cost-benefit-analys) utifrån ett helhetsperspektiv. Då bör hänsyn tas exempelvis till vad riskbruk och missbruk kostar samhället, kontra vilken nytta avloppsbaseade mätningar ger i fråga om såväl förebyggande som behandlande arbete. I dagsläget finns inte tillräckligt stöd i forskning för att visa på att avloppsbasead mätning av droger leder till förbättrade effekter av insatser som riktar in sig på drogtillgång eller efterfrågan på droger. Utifrån forskning och rapporter som gjorts påvisas istället behovet av ett heltäckande förebyggande arbete på olika nivåer i befolkningen, samt inom olika arenor.

Kommunledningskontorets bedömning är att en sammanställning av det som görs i nuläget är lämpligt innan det tas beslut om att en ny mätmetod ska införas. En tydlighet kring ett klarlagt behov, var kostnader hamnar, respektive mottagare för provsvar bör vara utrett innan föreslagen mätmetod genomförs. Därutöver behöver syftet med mätningar vara tydligt, med utredda och beskrivna förutsättningar för omhändertagande, åtgärder och uppföljning för arbetet. Vidare bedömer kommunledningskontoret att ett fortsatt förstärkt arbete i samverkan, särskilt bland unga och familjer, bör vara en central del för att bidra till att minska droganvändningen i kommunen. Kommunledningskontoret bedömer att det inte finns tillräckligt stöd för eller behov av att införa avloppsbaseade mätningar av droger i dagsläget baserat på verksamheters och aktörers underlag, kunskap och synpunkter på frågan. Därutöver bedöms inte resurser för att administrera och omhänderta resultatet föreligga i nuläget inom befintlig ram. Det finns möjligheter att ta del av de erfarenheter som andra kommuner gjort inom ramen för ett helhetsarbete på området trots att en ny mätmetod inte införas, och en sammanställning av kommunens nuvarande arbete bör vara fokus för att

påverka narkotikaanvändning bland människor som bor och befinner sig i kommunen. Kommunledningskontoret bedömer därför att motionen bör avslås i sin helhet.

Ekonomisk bedömning

Förslag att avslå motionen innebär inga kostnader.

Att bifalla motionens olika delar innebär kostnader utöver t.ex. administrativa och personella kostnader. För att få ett underlag kring vad själva testerna kostar har tre olika testföretag kontaktats. Att testa avloppsvattnet för olika typer av narkotikasubstanser kostar mellan ca. 4400 – 6000 kr per prov från en mätplats per tillfälle (inkluderar ej t.ex. transport av prover). Den sammanlagda kostnaden för provtagning, administration, personal respektive omhändertagande av provsvar genom åtgärder är i nuläget inte möjlig att beräkna utan ett helhetsperspektiv på frågan. Det bedöms inte heller finnas utrymme för detta inom befintlig ram.

Förslag till beslut

Förslag till beslut i kommunfullmäktige

Motionen avslås.

Beslutet ska skickas till

Bygg - och miljönämnden, Tekniska nämnden, Socialnämnden

Cecilia Knutsson
Stabschef
Godkännare tjänsteskrivelse, 2024-01-15

Caroline Forssbaeck
FolkhälsostategCecilia Knutsson,